

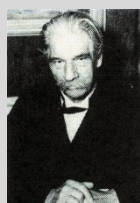
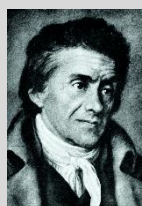
XIV. KISS ÁRPÁD EMLÉKKONFERENCIA

Debrecen, 2025. szeptember 26-27.

INTERDISZCIPLINÁRIS PEDAGÓGIA A VÁLTOZÁSOK LABIRINTUSÁBAN

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

DEBRECENI EGYETEM
NEVELÉS- ÉS MŰVELŐDÉSTUDOMÁNYI INTÉZET

XIV. KISS ÁRPÁD EMLÉKKONFERENCIA

DEBRECEN

2025. SZEPTEMBER 26-27.

**DEBRECENI EGYETEM NEVELÉS- ÉS MŰVELŐDÉSTUDOMÁNYI
INTÉZET
2025**

SZERKESZTŐK:

**Buda András
Kiss Endre**

**KIADJA:
KISS ÁRPÁD ARCHÍVUM KÖNYVTÁRA
DEBRECENI EGYETEM NEVELÉS- ÉS MŰVELŐDÉSTUDOMÁNYI
INTÉZET**

ISBN 978-963-490-741-1

Debrecen

INTERDISZCIPLINÁRIS PEDAGÓGIA A VÁLTOZÁSOK LABIRINTUSÁBAN

XIV. KISS ÁRPÁD EMLÉKKONFERENCIA

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

TARTALOMJEGYZÉK

Bacsikai Katinka

A SZÜLŐI BEVONÓDÁS JELLEMZŐI ÉS VÁLTOZÁSA KIEMELET
BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ TANULÓK ESETÉBEN EGY LONGITUDINÁLIS
ADATBÁZIS ALAPJÁN.....8

Béres András

A LEGMAGASABB ISKOLAI VÉGZETTSÉG REGIONÁLIS MINTÁZATAI A 2022-
ES NÉPSZÁMLÁLÁS ALAPJÁN.....9

Buda András

VIRTUÁLIS POLIHISZTOROK AZ OKTATÁSBAN..... 10

Chrappán Magdolnakola

A MAGYAR ISKOLARENDSZER SZERKEZETI VÁLTOZÁSAI ÉS JOGSZABÁLYI
HÁTTERE 2000 UTÁN – HAZAI ÉS EURÓPAI KONTEXTUSBAN..... 11

Czékmán Balázs

AZ ISKOLA DIGITÁLIS TRANSZFORMÁCIÓJA: AZ INNO DIGI PROGRAM ELSŐ
ÉVÉNEK EREDMÉNYEI A MENTOROK MEGÍTÉLÉSE ALAPJÁN..... 12

Fintor Gábor, Czidor Csaba

A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS VIZSGÁLATA A DEBRECENI CSAPÓKERTI
ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN..... 13

Fogarassy Nikolett

ÓVODÁS KORÚ GYERMEKEK NYELVHASZNÁLATÁNAK VÁLTOZÁSAI A
COVID-19 PANDÉMLÁS IDŐSZAKOT KÖVETŐEN 14

Forgács Judit, Pallo József

DIGITÁLIS PANOPTIKON, AVAGY A BÖRTÖNÖKBEN MŰKÖDŐ MEGFIGYELÉSI
RENDSZEREK FILOZÓFLAI ALAPJAI 15

Forrai Judit

A SZEXUÁLIS NEVELÉS ÉS OKTATÁS A POLITIKAI HARCTÉREN 16

Forrai Judit

OKTATÓ ESZKÖZÖK FEJLŐDÉSE A MEDICINÁBAN..... 17

Forray R. Katalin

CIGÁNYOK SZAKKOLLÉGIUMA..... 18

Hegedűs Judit, Fekete Márta	
KORREKCIÓS KURUZSLÁS A ZÁRT INTÉZETEK VILÁGÁBAN	19
Horváth Balázs, Bánfalvi Bálint	
A VIRTUÁLIS VALÓSÁG SZEREPE AZ ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁS OKTATÁSÁBAN.....	20
Hudra Árpád	
AZ OKTATÁS GLOBÁLIS VÁLTSÁGA ÉS A PREKARIÁTUS.....	21
Hudra Árpád	
KONTRA GYÖRGY AZ ABSZOLÚT PEDAGÓGUS	22
Kiss Endre	
NEMBELI HATÁROK ÉS KORLÁTOK	23
Kiss Endre	
PEDAGÓGIA, MINT HUMANIZMUS. KISS ÁRPÁD-ÉRTELMEZÉS.....	24
Kovács Márk	
A TECHOLÓGIAELFOGADÁSI MODELLEK MAGYARÁZÓ EREJE A TANÁROK AI-BIZALMÁNAK KIALKULÁSÁRA.....	25
Kovácsné Duró Andrea Mária	
ZENETANÁR SZAKOS HALLGATÓK ÉRTÉKKÉSZLETE.....	26
Kozma Tamás	
HALLGATÓI POLITIZÁLÁS MAGYARORSZÁGON.....	27
Lupfer-Juhász Eszter	
TEKINTETKÖVETÉS AZ OKTATÁSBAN: A TÉRKÉPI GONDOLKODÁS VIZSGÁLATÁNAK ÚJ MÓDSZERTANI MEGKÖZELÍTÉSE.....	28
Márkus Edina, Herczegh Judit	
FRANCIAORSZÁG ÉS AUSZTRIA KULTURÁLIS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK KOMPARATÍV ELEMZÉSE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MŰVÉSZETI ÉS KULTURÁLIS OKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ FORMÁIRA	29
Miklósi Márta	
A FLATALKORÚ BŰNELKÖVETŐK OKTATÁSÁNAK, TANULÁSÁNAK, ISKOLAI KÖTŐDÉSÉNEK VIZSGÁLATA VYGOTSKY SZOCIOKULTURÁLIS ELMÉLETÉNEK TÜKRÉBEN	30
Miklósi Márta	
AUTIZMUSSEL ÉLŐ FLATALKORÚ BŰNELKÖVETŐK KIHÍVÁSAI TANULÁSI SAJÁTOSSÁGAIK ÖSSZEFÜGGÉSÉBEN.....	31

Nagyné Ádámszki Tímea

IDEGENNYELV OKTATÁSRA VALÓ IGÉNY MEGJELENÉSE

MAGYARORSZÁGON, A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG..... 32

Ollé János

AZ ÁLTALÁNOS ELMÉLETI DIDAKTIKA SZERKEZETÉNEK ÉS

FOGALOMRENDSZERÉNEK VÁLTOZÁSA A XX. SZÁZAD KÖZEPÉTŐL

NAPJAINKIG A HAZAI PEDAGÓGUSKÉPZÉS TANANYAGAIBAN..... 33

Pornói Imre

ÁTKÉPZŐ TANFOLYAMOK A RENDSZERVÁLTÁSOK FORGATAGÁBAN:

1919,1920,1945 34

Réti Tamás

ZONGORATANÍTÁS ÉS MŰVÉSZETE A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚT KÖVETŐ

ÉVEKBEN: FÓKUSZBAN CZÖVEK ERNA ZONGORA-ÁBÉCÉ CÍMŰ

KOTTAKLADVÁNYA 35

Trencsényi László

FOLKLÓR - FOLKLORIZMUS - NEOFOLKLORIZMUS 36

**A SZÜLŐI BEVONÓDÁS JELLEMZŐI ÉS VÁLTOZÁSA
KIEMELET BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ TANULÓK ESETÉBEN
EGY LONGITUDINÁLIS ADATBÁZIS ALAPJÁN**

Bacsikai Katinka

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
bacsikai.katinka@arts.unideb.hu

Az iskolai eredményesség vizsgálata kiemelt szerepet tölt be az oktatáskutatásban. A kutatók számos olyan tényezőt elemeznek, amelyek hozzájárulhatnak az iskolai sikerességhez vagy éppen gátolhatják azt. Ezek közül az egyik kiemelten fontos tényező a szülők bevonódása az iskolai folyamatokba. Számos tanulmány igazolja, hogy a szülői részvétel pozitív összefüggést mutat a tanulmányi teljesítménnyel (Domina, 2005; Driessen et al., 2005; Sheldon & Epstein, 2005; Xu et al., 2010). Az útmodelleket alkalmazó vizsgálatoknak köszönhetően az is egyre világosabbá válik, hogy e kapcsolat milyen közvetlen és közvetett tényezők mentén alakul (Hayakawa et al., 2013; Topor et al., 2011).

Mindazonáltal még kevésbé ismert, hogyan hat az iskolai eredményességre a sajátos nevelési igényű (SNI), illetve a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézségekkel küzdő (BTMN) tanulók szüleinek bevonódása, valamint a család és az iskola közötti együttműködés. Ez különösen fontos kérdés, mivel ezen tanulói csoportok esetében az oktatási nehézségek gyakran az iskolai sikertelenség formájában jelennek meg (Hegedűs, 2024).

Előadásunk célja annak feltárása, hogy milyen eltérések figyelhetők meg a BTMN és SNI diákok, illetve neurotipikus társaik szüleinek bevonódása és az iskolai eredményesség közötti összefüggésekben. Elemzésünk az Országos kompetenciamérés 2015 és 2019 közötti longitudinális adatbázisára épült, amelyet a tanulói mérési azonosítók segítségével kapcsolunk össze. A vizsgálat során egyszerű megoszlásokat, valamint strukturális egyenletmodellt alkalmaztunk a változók közötti kapcsolatok feltárására.

Eredményeink rámutatnak arra, hogy a szülők szociokulturális háttere a BTMN és SNI diákok esetében kevésbé gyakorol hatást az eredményességre, ugyanakkor az otthoni és iskolai bevonódás közötti kapcsolat szorosabbnak mutatkozik. A modellbe a tanulói motivációt is bevontuk, mint a bevonódást elősegítő tényezőt, mivel az adatok alapján látható, hogy bizonyos szülői csoportok nehezen érhetők el. A tanulói motiváció azonban iskolai keretek között fejleszthető, így ez hatékony eszközt jelenthet a szülői elköteleződés növelésére.

A LEGMAGASABB ISKOLAI VÉGZETTSÉG REGIONÁLIS MINTÁZATAI A 2022-ES NÉPSZÁMLÁLÁS ALAPJÁN

Béres András

Pécsi Tudományegyetem
beres.andras2@pte.hu

A kutatás célja a magyarországi lakosság legmagasabb iskolai végzettségének térbeli mintázatainak vizsgálata, különös tekintettel az alacsony (ISCED 0–2) és a felsőfokú (ISCED 5–8) végzettségekre. A 2022-es népszámlálás adataira épülő térstatisztikai elemzés tematikus térképezést és Optimalizált Hot Spot Analízist alkalmaz. Az eredmények az alacsony végzettségűek arányának országos csökkenését és a felsőfokú végzettségűek arányának növekedését mutatják, különösen a nagyvárosi térségekben. Az érzékelhető oktatási expanzió azonban területi egyenlőtlenséget mutat: a periférikus térségekben élők továbbra is jelentős hátrányban vannak.

A térstatisztikai elemzés kiemeli azokat a régiókat, ahol az alacsony iskolai végzettség koncentráltan jelenik meg (pl. Északkelet-Magyarország, Dél-Dunántúl és az Észak-Alföld egyes részei). Ezzel szemben a felsőfokú végzettségűek „forró pontjai” Budapesthez, valamint a nagy egyetemi városokhoz (Debrecen, Szeged, Pécs) és agglomerációikhoz kötődnek. Az eredmények alátámasztják az oktatás területi polarizációját, amelyet részben az intézmények koncentrációja, részben a mobilitási lehetőségek eltérő elérhetősége magyaráz.

A vizsgálat kiemelten foglalkozik a posztszocialista átalakulás oktatási hatásaival és a közoktatási rendszer strukturális jellemzőivel (pl. korai szelekció, intézményi szegmentáció), amelyek hozzájárulnak a területi egyenlőtlenségek fenntartásához. A kutatás eredményei iránymutatást nyújthatnak a hazai oktatáspolitiká számára, és hozzájárulnak a regionális fejlettség és oktatási esélyegyenlőség kapcsolatát vizsgáló nemzetközi diskurzushoz. A vizsgálat következtetése, hogy az oktatási egyenlőtlenségek csökkentéséhez a mennyiségi bővítés helyett célzott, térségspecifikus oktatáspolitikai beavatkozások szükségesek.

VIRTUÁLIS POLIHISZTOROK AZ OKTATÁSBAN

Buda András

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

buda.andras@arts.unideb.hu

A számítógépek elterjedésében sokan hatalmas potenciált láttak, Papert (1980) egyenesen a „gépek Proteuszként” tekintett az új találmányra. Olyan eszköznek tartotta, mely sokféle funkciót betöltve, jónéhány feladatot megkönnyítve kap majd helyet az emberek életében. Mások viszont aggodalommal tekintettek az új gépekre (Clarke, 1980), sőt többen egyenesen ellenséggként tekintettek rájuk, féltek a munkahelyük elvesztésétől, az új kihívásoktól.

A mesterséges intelligencia 2022 végén kezdődő villámgyors „karrierje” fellobbantotta, sőt új szintre emelte a régi vitákat. A techno-optimista megközelítés szerint a mesterséges intelligencia fejlődésének köszönhetően egyfajta „Digitális Athén” vár ránk, azaz a munka döntő részét robotok végzik majd, az emberek pedig önmagukra, művészetekre, művelődésre, sportra fordítják a felszabaduló idejüket (Berend & Brohm-Badry, 2022). A techno-pesszimista hozzáállás szerint viszont a mesterséges intelligencia fejlődése el fog jutni egy olyan pontra, amikortól működése nem csak hogy érthetatlenné, hanem ellenőrizhetatlenné is válik az emberek számára, mely pillanat gyökeresen megváltoztatja az emberi civilizációt, és talán magát az emberi természetet is (Hoffmann, 2023).

Bár a jóslatokról intenzív vita folyik, a fejlődés ettől függetlenül töretlen, a mesterséges intelligencia egyre nagyobb szerepet tölt be az emberek életében (Csepi, 2020). Elsősorban a chatbotok (pl. ChatGPT, Copilot, Gemini) előretörése látványos, egyre többen fordulnak hozzájuk kérdéseikkel, bármilyen témáról is legyen szó. Ezek a polihisztorrá fejlesztett mesterséges intelligencia alapú megoldások különösen a tanításhoz-tanuláshoz kapcsoló folyamatokat fogják megreformálni, függetlenül attól, hogy azok formális vagy informális keretek között valósulnak meg. Az előadásban ezeket a változásokat kívánjuk áttekinteni, megfogalmazva megoldásra váró dilemmákat is.

A MAGYAR ISKOLARENDSZER SZERKEZETI VÁLTOZÁSAI ÉS JOGSZABÁLYI HÁTTERE 2000 UTÁN – HAZAI ÉS EURÓPAI KONTEXTUSBAN

Chrappán Magdolnakola

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

chrappan.magdolna@arts.unideb.hu

Az előadás a magyar közoktatás 2000 utáni átalakulását vizsgálja, különös tekintettel az intézményrendszer szerkezeti és jogszabályi változásaira. Áttekintjük ezen időszak különböző szakaszait, és ehhez igazodva mutatjuk be az óvoda, az általános és középiskola, valamint a szakképzés fejlődését, és elemezzük a mögöttük húzódó pedagógiai és oktatáspolitikai érték- és célrendszert.

A 2000–2010 közötti években az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítése határozta meg a reformokat: bevezetésre került a kétszintű érettségi, elindult a kompetenciaalapú oktatás, és a hátrányos helyzetű tanulók integrációját támogató programok. Ez az időszak jól illeszkedett a Lisszaboni stratégia és az ET 2010 céljaihoz.

A 2010–2020 közötti évtized a központosítás jegyében telt. Az új köznevelési törvény, a KLIK majd a tankerületi központok létrejötte az állami irányítás erősödését hozta. A Nemzeti alaptanterv 2012-es változata a tudáscentrikus megközelítést hangsúlyozta, miközben a pedagógus-életpályamodell a tanári pálya megerősítését célozta. A szakképzésben a duális képzési formák erősödtek, amelyek az EU gazdasági illeszkedési törekvéseivel összhangban álltak.

A 2020 utáni években a szakképzés új szerkezete (technikum és szakképző iskola) és a digitalizáció került előtérbe, ugyanakkor a NAT 2020 tartalmi és ideológiai vitákat váltott ki. A COVID-járvány nyomán bekövetkezett digitális átállás megmutatta a hazai oktatás rugalmatlanságát, ami szemben állt az EU proaktív digitális stratégiáival.

Külön figyelmet kap az iskolafenntartói szerkezet változása is: míg a 2000-es években az önkormányzatok domináltak, 2013-tól az állami fenntartás vált meghatározóvá, napjainkra pedig egy központosított modell jött létre. Ez a struktúra élesen eltér az EU legtöbb tagállamában megfigyelhető decentralizált fenntartási gyakorlattól.

Végkövetkeztetésünk, hogy a magyar közoktatás az elmúlt negyedszázadban egyszerre mutatott szinkronitást és eltávolodást az európai trendektől: a kompetenciafejlesztés, a szakképzés és a tanári életpálya ügyében közelítés, míg az autonómia, a nyelvoktatás és a digitális átállás terén inkább eltávolodás figyelhető meg.

AZ ISKOLA DIGITÁLIS TRANSZFORMÁCIÓJA: AZ INNODIGI PROGRAM ELSŐ ÉVÉNEK EREDMÉNYEI A MENTOROK MEGÍTÉLÉSE ALAPJÁN

Czékmán Balázs

Kispesti Puskás Ferenc Általános Iskola

czekman.balazs@puskasiskola.hu

Az iskolák digitális transzformációja alatt azt értjük, hogy a digitális technológiák alkalmazása hogyan változtatja meg a köznevelési intézményekben jellemző folyamatokat (Horváth, 2023), valamint a szervezet alapvető működési modelljét (Verhoef és mtsai., 2021). Bár Racsko és Kis-Tóth a – COVID-19 okozta távoktatási környezet kényszerű megjelenése miatt – az oktatás digitális transzformációjának gyorsulásáról ír, ugyanakkor tény, hogy a pandémiát követően a digitális eszközök használata a kiindulási helyzethez hasonló szintre zuhant (lásd például Havassy, 2023). Ugyanakkor a társadalom – kiemelten a tanulók – megfelelő digitális kompetenciájának kialakítását hazai (Nemzeti Digitalizációs Stratégia 2022–2030) és nemzetközi szinten az Európai Unió (A digitális oktatási cselekvési terv (2021–2027) is elvárja. Ezekhez az elvárásokhoz is alkalmazkodva a Külső-Pesti Tankerületi Központ tíz iskolájában került elindításra az InnoDigi – az iskolák digitális transzformációját támogató – Program.

A kutatás célja annak feltárása volt, hogy résztvevő iskolákra milyen hatást gyakorol az InnoDigi Program. A kutatás kérdései a Program pozitívumaira, negatívumaira és hiányosságaira irányultak a teljes intézmény, a pedagógusok, valamint a tanulók körében. A kutatás online kérdőív segítségével valósult meg, kvalitatív és kvantitatív elemeket egyaránt tartalmazva. A kérdőív kitöltői a Programot segítő mentorok (N=21), akik a tíz, fejlesztésben résztvevő iskolát képviselték. A válaszok alapján a teljes intézményre vonatkozóan megállapítható volt, hogy a digitális eszközhasználat elterjedtebbé és tudatosabbá vált mind a pedagógusok, mind a diákok körében, ami pozitívan hatott a tanulási folyamatra, a közösségi együttműködésre és az intézményi fejlődésre. A fő nehézségek a hiányos infrastruktúrából, az eszközök és pedagógusok közötti egyenlőtlen hozzáférésekből, az eltérő tudásszintből, valamint az időhiányból és a szervezési akadályokból adódtak. A tervszerű fejlesztés hatására nőtt a pedagógusok motivációja és digitális tudása, szélesedett módszertani eszköztáruk, és elindult egy nyitottabb, együttműködő szakmai közösség kialakulása az iskolákban. A negatívumok elsősorban a túlterheltségből, időhiányból, a pedagógusok eltérő digitális felkészültségéből és a technológiai-infrastrukturális akadályokból adódtak. A tanulókra vonatkozó eredmények rámutattak, hogy a digitális eszközök bevezetése jelentősen növelte a diákok motivációját, fejlesztette digitális kompetenciájukat, és élményszerűbbé, változatosabbá tette a tanulási folyamatot. A tanulók visszajelzései szerint ugyanakkor a digitális tanulás fő akadályai az eszközök és internet hiányosságai, a megnövekedett képernyőidő, valamint a hozzáférésebeli egyenlőtlenségek és a szervezési nehézségek voltak.

A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS VIZSGÁLATA A DEBRECENI CSAPÓKERTI ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

Fintor Gábor, Czidor Csaba

Debreceni Egyetem, BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet,
Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék, Csapókerti
Általános Iskola, Debrecen

fintor.gabor@gmail.com, czidorcs65@gmail.com

Az általános iskolai tanulónál az évek során kapott értékek meghatározzák felnőttkori életvitelüket is (Barnett és mtsai, 2008; Minarro, 2009; Shepard és mtsai, 2013, Bognár, 2019). Ebben a periódusban a tanulók testi, lelki, szellemi egészségében a rendszeres, a mennyiségileg és minőségileg is megfelelő testmozgás elengedhetetlen fontossággal bír (Gombocz, 2019; Révész-Csányi, 2015). A testnevelés tantárgynak tehát nagy a felelőssége, szerepe a felnövekvő generáció egészség-tudatosságának kialakításában (Rétsági, 2014; Hamar, 2016).

Előadásunk kiindulópontját a Testnevelés és sport műveltségi terület szaktanterveinek elemzése adja (Hamar-Petrovic, 2008; Hardman-Marshall, 2009; Rétsági-Csányi, 2014). A nemzeti alaptanterveket vizsgálva kijelenthető, hogy az egészségre nevelés területén a testnevelés mindig is kiemelt szerepet játszott. Ugyanakkor a mindennapos testnevelés 2012-es bevezetésével a tantárgy új dimenzióba került. A tantárgy óraszámának növekedése mennyiségi javulást hozott, de új minőséget is (mely legalább ennyire fontos tényező) hozhat létre, hiszen a megfogalmazott célok képessé tehetik a műveltségi területet a hatékonyabb egészségnevelésre (Révész-Csányi, 2015; Rétsági, 2014).

A kutatásunk alapját a Debreceni Csapókerti Általános Iskolában készített kérdőíves felmérés adja. A kérdőívet az intézmény felső tagozatos diákjai papír alapon önállóan töltötték ki. Az elemzésbe bevont minta nagysága 197 fő. Célunk, hogy egyrészt – a megkérdezettek körében- megvizsgáljuk a testnevelés tantárgy kedveltségét, másrészt a nemzeti alaptanterv céljaihoz kapcsolódó attitűdjeiket, harmadrészt pedig a sportolási szokásaikat.

Eredményeink szerint a testnevelés egy nagyon kedvelt és népszerű tantárgy, a megkérdezett diákok majdnem 90 százaléka kedveli. A játékos, változatos, valamelyest strukturált testnevelés órákra járó kérdezettek körében a legnépszerűbb a tantárgy. A szülők sportolási szokásai nem határozzák meg a testneveléshez való viszonyt. A fiúk többet sportolnak és jobban szeretik a testnevelés tantárgyat, de („meglepetésre” a korábbi kutatási eredményekhez képest) szignifikáns eltérés nincs a két nem között. A sportolás hiányának legfőbb oka a lustaság, a sportolásra ösztönző tényezők között pedig a szülői példamutatás a legjelentősebb.

A tantárgy oktatása semmivel nem pótolható eszközrendszer a tanulók teljes személyiségének pozitív irányú formálásában, és a testnevelés egyúttal kulturális tőke is.

ÓVODÁS KORÚ GYERMEKEK NYELVHASZNÁLATÁNAK VÁLTOZÁSAI A COVID-19 PANDÉMIÁS IDŐSZAKOT KÖVETŐEN

Fogarassy Nikolett

Pécsi Tudományegyetem

fogarassy.nikolett@gmail.com

A Covid–19 pandémiás időszak jelentős hatást gyakorolt a gyermekek fejlődésének számos területére, így a nyelvi készségek alakulására is. Jelen kutatás célja annak feltárása volt, hogy milyen változások történtek az óvodás korú gyermekek nyelvhasználatában a pandémiát követően Somogy vármegyében. A vizsgálat során 514, 3 éves gyermek nyelvi fejlettségi szintjét vizsgáltuk a MacArthur–Bates Communicative Development Inventory magyar nyelvű változatának (Kommunikatív Fejlődési Adattár – KOFA-3) felhasználásával.

A mérőeszköz három fő nyelvi területre fókuszál: szókincs, mondatalkotási képesség, valamint nyelvhasználat. Az adatfelvétel eredményei azt mutatják, hogy a vizsgált gyermekek nyelvi képességei összességében javulást mutatnak a pandémiát követő időszakban, különösen a nyelvhasználat területén. A pragmatikai kompetenciát célzó nyelvi területek – például a gyermekek kommunikációs szándékainak felismerése és a beszédhelyzetekhez igazodó nyelvi megnyilatkozások – szignifikánsan jobb eredményeket hoztak, mint a korábbi időszakokban mért értékek.

Nemzetközi tanulmányok rávilágítanak arra, hogy a pandémia alatt szülők egy csoportja többet kommunikált gyermekeikkel, tanulásra ösztönözték őket, valamint megpróbálták bevonni őket pozitív tevékenységekbe az unalom leküzdése érdekében (Widowati és mtsai, 2022). A pandémia lehetőséget adott a megszakítás nélküli családi együttlétre, amely a társas kapcsolatok élénküléséhez és a rendszeres közös étkezésekhez vezetett (Zebracki, 2022).

A kutatás eredményei hozzájárulnak a nyelvi fejlődés poszt-pandémiás újraértékeléséhez, és fontos támpontokat nyújthatnak a logopédiai szűrések, óvodai fejlesztések és nyelvi diagnosztikai gyakorlatok továbbfejlesztéséhez.

DIGITÁLIS PANOPTIKON, AVAGY A BÖRTÖNÖKBEN MŰKÖDŐ MEGFIGYELÉSI RENDSZEREK FILOZÓFIAI ALAPJAI

Forgács Judit, Pallo József

Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar

forgacs.judit@uni-nke.hu, pallo.jozsef@uni-nke.hu

Jeremy Bentham, haszonelvű gondolkodóként az állam feladatának tekintette, hogy minimális befektetéssel maximálisan elégedetté tegye polgárait, akik ezért a fennálló rendhez feltétlenül lojálisak. Úgy vélte, hogy a börtön az állam által működtetett és a társadalom számára szükséges és hasznosnak tekinthető létesítmény, mivel kiküszöböli a rendbontást, és segít megfékezni a zavart, amely veszélyeztetné a többség elégedettségét. A börtön hatékonysága Bentham szerint a rend, a szigor, és a gazdaságosság elveinek szem előtt tartásán múlik. Ennek szellemében olyan börtönt tervezett, ahol minimális létszámú felügyelet maximális rendet tarthat, ráadásul mindezt a fölösleges brutalitást mellőzve teszi. Napjainkban is használatos panoptikon eszmei tartalma nem csupán építészeti, hanem filozófiai modellt is vált. „Nincs szükség fegyverekre, fizikai erőszakra, testi kényszerre. Csak egy tekintetre. egy megfigyelő tekintetre, amelyet mindenki – érezvén, hogy súlya rá nehezedik – tudatosít magában, olyannyira, hogy végül már önmaga figyeli önmagát; végül mindenki önmaga felett gyakorol felügyeletet.” Bentham elképzelésének értelmében a „minden látható” hatalom állandó, de észrevétlen jelenléte önszabályozásra készíti, amely a társadalmi nyugalmat és közjót szolgálja, ezért jól alkalmazható a börtönökön kívül iskolákban, kórházakban és más intézményekben.

Kutatásunk során arra kerestük a választ Bentham panoptikum elméletének felhasználásával, hogy a 21. században, leginkább a börtönökben alkalmazott megfigyelési rendszerek alkalmazása idézhetnek-e elő a fogvatartottak körében pozitív magatartásváltozást. A modern angol nyelvű szakirodalom példáit felhasználva egyre több bizonyíték mutat abba az irányba, hogy a megfigyelés, akár börtönben, akár laboratóriumi keretek között jelentős, gyakran tudattalan magatartásváltozást idéz elő. Gyakrabban figyelhető meg a szabálykövető magatartás és önkontroll, de mindemellett a szorongó magatartás is. A megfigyelés, még akkor is, ha csak csekély intenzitással történik, jelentős befolyást gyakorol arra, hogy hogyan érzékeljük a társas környezetünket. A börtönön belüli legfontosabb társas ingerek vizsgálatával, mint a fogvatartottak közötti és a személyzettel történő interakció, a formális és informális elvárások, a nonverbális kommunikáció módosulása fordul elő a megfigyelt közegeben. Egyszerre segítik és hátráltatják a rehabilitációt, kétséssé téve ezáltal a szabadulás utáni reintegrációt.

Összegzésként elmondható, hogy Bentham utilitarizmusa – bármennyire is egyszerűnek tűnik alapelvében – a modern társadalmak komplex rendszereiben is releváns lehet. Mindazonáltal fontos szem előtt tartani azokat a kritikákat is, amelyek a haszonelvűség korlátaira világítanak rá – különösen, ha az egyéni és személyiségi jogok háttérbe szorulásának veszélyére gondolunk. A 21. század etikai kihívásai újraértelmezik Bentham örökségét, amelynek sajátos vonásai megjelennek nem csak a magyar, hanem az egész európai börtönügyben.

A SZEXUÁLIS NEVELÉS ÉS OKTATÁS A POLITIKAI HARCTÉREN

Forrai Judit

Semmelweis Egyetem, WJLF
forraijud@gmail.com

Bár a kerettantervben szerepel, de a valóságos oktatásból mindig kimarad a hosszan tartóan jelen nem lévő szexuális nevelés, amely alapvető igény lenne egy boldog, kiegyensúlyozott jövő generációjának. Olyan fogalmakat, irányokat kellene, hogy tartalmazzon a korszerű pedagógiai nevelés, amivel meg lehet alapozni az állóképes, jól kommunikáló, problémamegoldó képességű, derűs, boldog kiegyensúlyozott felnőtt ember attitűdjét, amely pozitív érzelem alapú párkapcsolat kialakítására teszi képessé. Ezek képességek és készségek a fejlesztő módszerek segítségével könnyebben megismerheti önmagát a tanuló, az önfogadást, önszeretetet, önkifejezést, a másik ember, partner szeretetét, az elégedettségre való képességet ahhoz, hogy majdan boldog, jó kapcsolatban lévő családot tudjanak kialakítani önmaguknak és leendő gyerekeiknek. A még mindig a kényes témának tartott szexualitás a róla való kommunikáció évszázadok óta a politikai, vallási küzdőtér egyik fontos áldozata, telerakva politikai eszköztárával, mindig alkalmas talajt talál, hogy a szexualitás árca mögé bújjon. Így általában a tárgyi ismeretekre való hivatkozással, a fellépő félelmek megfogalmazása, a belénk nevelt évszázados erkölcsi értékek érdekében tett tudatos elhárítása „szerencsés” találkozást jelent. Egyfajta újtípusú szexualitás kifordított, félremagyarázott, unortodox „vallási” háború tudatos jelszavává válhatott (szexedukáció-szabadosság, homoszexualitás-pedofília, pride-LMBTQ, mint politikai mozgalom, óvodáskorú gyermekek nemi váltása, átoperálása, stb. Hová tart ez a fajta harc? Kit és mit győz le ez a hamis jelszavakat és célt meghatározó mozgalom? Kinek az érdekében áll ezt a hamis képet megszilárdítani, és végül kinek lesz kára a szexualitás újfajta tabuizálásával?

OKTATÓ ESZKÖZÖK FEJLŐDÉSE A MEDICINÁBAN

Forrai Judit

Semmelweis Egyetem, WJLF

forraijud@gmail.com

Az orvosképzés eszköztára folyamatosan és dinamikusan fejlődött az ókortól napjainkig. Ezek az eszközök mindig, mint újdonságok jelentek meg az oktatás folyamatában, az emberi test és funkciók iterációs fokozatos megközelítésekben s megmutatták az adott korszak kreatív oktatástechnikai lehetőségeit, az eszközök technikátörténeti folyamatát is. Ezek az eszközök mindig a formális és a dinamikus tudást segítették elő. A mai napig is a bonyolult emberi szervezetnek a pontos ismeretekre, funkcionális „architektúrájával” láttatja a térbeli elhelyezkedését, amely egyfajta viszonyt is mutat, összefüggést a test többi részével. Művészi igénnyel készült alkotások esztétikai és mesteri segédanyagok voltak ezek az elkészített eszközök, például fa- és rézmetszetek, képek, atlaszok, stb.

Többféle szempont szerint osztályozhatjuk őket, mint például méretük (hosszúság, szélesség) vagy kiterjedésük (2D vagy 3D) szerint, a felhasznált anyagok minősége és a technológiák alapján, vagy pl. az érzékszerveinkre hatás típusa szerint, pl. auditív, vizuális, audiovizuális, taktilis. Bármennyire távolinak tűnik, de a politikai és gazdaságtörténeti változások is nyomon követhetők az oktatási eszközök fejlődésében, azok megjelenésében, az anyagában, gyártásában, a piaci szabályok szerinti kereslet és kínálat oldaláról is, mint pl. a sebgyógyítás, kezelés egyes eljárásainak bemutatását szolgáló tömeges elkészítésében és az eszközök piaci, technológiai ráfordításának árában is.

Bemutatásra kerülnek az anatómiai rajzok és metszetek, amelyek közül pl. Andreas Vesalius munkája a *De Humani Corporis Fabrica* forradalmasította az anatómia oktatását a részletes, pontos ábrázolásokkal, amelyek a boncolások során szerzett ismereteket mutatták meg. Ezek a metszetek tankönyvek illusztrációiként szolgáltak. Bemutatjuk a művészeti eszközök egyik fontos műfaját a grafikákat és rajzokat (Dürer, Benedetti, Brambilla, Leonardo da Vinci, Fabricius stb. munkáit), illetve a festményeket (pl. Rembrandt). A reneszánszban a művészet is a tudás és a képzés része volt. A diákok gyakran rajzoltak és festettek, ami fejlesztette a megfigyelő- és ábrázoló képességüket a kézügyesség fejlesztésén kívül. Kiemelkedő szerepet töltött be a sebészképzésben az ötvös kézügyességet igénylő viaszfigurák sorozatgyártása az itáliai műhelyekben (Felice Fontana, Clemente Sussini, Paulo Mascani, Gaetano Giulio Zumbo stb.), vagy ilyenek voltak a későbbi korokban Philippe Curtis megmaradt viaszfigurái. Az építészet, szobrászat és festészet elméleteit is tanulták a orvosok. Megjelennek később a bábuk, babák a szemléltetésben, imitálva méretarányosan az emberi testet, vagy csak egy részét. Az új technológiák közül kiemelkedők Auzoux papírmaché modelljei. Bemutatjuk a gyógyítás folyamatát elősegítő műveletek gyakorlásához szükséges, kézügyességet fejlesztő segédanyagokat, mint pl. a különböző bőrvarratok előrajzolt eszközét, elérkezve a legmodernebb ambubabáig, szimulátorokig.

CIGÁNYOK SZAKKOLLÉGIUMA

Forray R. Katalin

PTE

forrayrk@gmail.com

E kérdéssel kapcsolatban viszonylag széleskörű az érdeklődés. Leginkább arra irányul, hogy szemben a megfelelő korú lakosság iskola iránti érdeklődésével, a cigányság körében hiányos vagy éppen hiányzik ez az érdeklődés. Évtizedes kutatási bizonyosság a szülők iskolai végzettségének befolyása a gyermekek tanulási sikerességére. Iskolázatlan szülők gyermekeitől legfeljebb különös segítséggel várható a sikeres iskolázás. A jellegzetes iskolázottsági szintek alapján a cigányságra vonatkozóan – ha a teljes népcsoportra gondolunk – aligha várhatunk más eredményt. Ám ha a felsőoktatásban tanulókat vesszük számításban, akkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül a szakkollégiumokat, ma már szinte minden egyetemen van ilyen szakkollégium. Csatlakozva ehhez a kezdeményezéshez a Pécsi Tudományegyetem roma szakkollégiuma már több mint egy évtizede működik sikeresen, a felvételhez sikeres középiskolai életpálya szükséges. Empirikus kutatásban vizsgáltam, milyen adottságok, elszánások szükségesek egy ilyen út megkezdéséhez és a sikeres felsőfokú továbbtanuláshoz.

A szakkollégium olyan rendszer, amely a kollégium (diákotthon) keretei között kisebb csoportok számára szerveződik. A csoportok rendszeresen találkoznak, közös programokat szerveznek. A találkozások egyik legfontosabb kérdése a tanulmányi előrehaladás, ennek módszerei, személyes "ára". A csoportok vezetője egy-egy elkötelezett tanár, aki néhány csoporttaggal együtt szervezi a programokat, kíséri figyelemmel az eredményeket, problémákat. A csoport tagjai pályázati forrásból valamennyi személyes juttatást (ösztöndíjat) is kapnak. A felvételhez megfelelő tanulmányi teljesítmény szükséges, de a diák anyagi helyzetét - rászorultságát - is figyelembe kell venni.

KORREKCIÓS KURUZSLÁS A ZÁRT INTÉZETEK VILÁGÁBAN

Hegedűs Judit, Fekete Márta

NKE RTK

hegedusjudit@uni-nke.hu, feketemarta@uni-nke.hu

A „korrekciós kuruzslás” (correctional quackery) fogalmát Latessa és Gendreau olyan büntetés-végrehajtási gyakorlatokra használják, amelyek nem bizonyítottan hatékonyak a visszaesés csökkentésében, mégis széles körben alkalmazzák őket. A klasszikus meghatározás értelmében tehát minden olyan beavatkozás, amely nem alapul empirikus bizonyítékokon, ebbe a kategóriába tartozik.

Az előadás egy kvalitatív kutatási koncepcióra és elméleti keretre épül, melynek célja feltárni a „korrekciós kuruzslás” jelenlétét a büntetés-végrehajtásban. Az elméleti alapokat Michel Foucault fegyelmező hatalomról és intézményi tudásról szóló gondolatai, valamint Erving Goffman totális intézményekre vonatkozó megfigyelései adják. Foucault szerint a tudás és hatalom elválaszthatatlan, így az alternatív „korrekciós” gyakorlatok nem pusztán hiedelmek, hanem mikrohatalmi mechanizmusok is: új rendet építenek a börtön falain belül, ahol ez a „tudás” az uralom eszközévé válik. Goffman totális intézményekről szóló elmélete segít megérteni, hogyan válik a „gyógyító” szerepe az identitás újrainterpretálásának és túlélési stratégiák kialakításának eszközévé.

Korábbi munkánkban bemutattuk, hogyan válnak egyes fogvatartottak informális „korrekciós szakértőkké”, befolyásolva társaik gondolkodását és viselkedését. Ebben az előadásunkban nemzetközi példákat veszünk górcső alá: Healing Lodge vagy az amerikai InnerChange Freedom Initiative azt mutatják, hogy az alternatív (de szakmailag felügyelt) spirituális programok strukturált környezetben támogathatják a visszailleszkedést. Ezzel szemben a kontrollálatlan, önszerveződő „kuruzslás” gyakorlatok manipulációhoz, torz pszichés folyamatokhoz és az intézményi rend megbomlásához is vezethetnek.

Jelen vizsgáltunk célja, hogy feltárja:

1. Milyen típusú nem hivatalos „korrekciós” gyakorlatok léteznek a büntetés-végrehajtási intézményekben?
2. Hogyan konstruálják meg ezek résztvevői a saját szerepüket és legitimációjukat?
3. Milyen pszichoszociális szükségletekre reflektálnak ezek a gyakorlatok?
4. Milyen hatással vannak a rehabilitációs folyamatra és az intézményi működésre?

A „korrekciós kuruzslás” jelensége nem csupán egyéni túlélési stratégia, hanem egy alternatív hatalomgyakorlási forma is, amely egyfajta visszajelzést is ad a hivatalos intézményi rendszerek működésével kapcsolatban.

A VIRTUÁLIS VALÓSÁG SZEREPE AZ ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁS OKTATÁSÁBAN

Horváth Balázs, Bánfai Bálint

Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Doktori Iskola, Pécsi
Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar, Sürgősségi,
Egészségpedagógiai és Ápolástudományi Intézet, Egészségpedagógiai és
Sürgősségi Alapozó Tanszék
balazs.horvath85@gmail.com, balint.banfai@etk.pte.hu

Háttér: Az eddigi, zömében frontális oktatások felváltásával cél, hogy az egyéni ütemeztettségű és élményalapú oktatások honosodjanak meg az egészségügyi szimulációs képzésekben, így az elsősegélynyújtás elméleti oktatásokban is. A hagyományos „face to face” tanfolyamok és a virtuális környezetben megvalósított tanfolyamok összevetésében nem született még egységes és összehangolt tanulmány. A „Z” és „alfa-generáció” információszerző és tanulási szokásával szinkron hatékony oktatási alternatívát is kínálhatna a virtuális valóság (VR). Célunk felmérni az elsősegélynyújtási hajlandóságot, azonosítani a tanfolyamok élmény faktorait és vizsgálni a VR módszer hozzáadott értékét. Szándékunk azt is értékelni, hogy a VR módszernek mely elsősegély komponensekben (biztonságos helyszín felmérés, betegvizsgálat, mentőhívás, stb.) legjobb az ismeretekre és készségekre gyakorolt hatása.

Módszer: Az „első felmérés” résztvevőinél (mindegyik csoportban) a tanfolyamokat megelőzően, majd a képzést követően is elsősegély ismereti szintfelmérést, valamint attitűd vizsgálatot végeztünk. A kérdőíven szocio-demográfiai, elsősegélyismereti és attitűd vizsgálatához szükséges kérdéseket jelenítettünk meg. A „második felmérés”-ben (kb.3 hónapot követően) mindegyik résztvevőnek azonos szimulált súlyos külső vérzés szimulációt kellett megoldania. Ehhez a szimulációhoz imitátort, továbbá műsebet és művért is használtunk.

Eredmények: A kutatási folyamat lezárult, melynek feldolgozása folyamatban van.

Következtetések: Komoly hozzáadott értéke lehet az elsősegélynyújtásban a legfontosabb tényező – biztonságos helyszín – megítélésében éppúgy, mint a cselekmények egymás után történő elsajátításában is. Költséghatékonyan és élethűbben modellezhetőek azon tényezők (pl. időjárás, környezeti audiovizuális effektek) is, mely tényezők az optimális gyakorlathoz való kondicionálást erősítik.

Köszönetnyilvánítás: Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program, EKÖP 2024/2025. projekt támogatásával készült.

AZ OKTATÁS GLOBÁLIS VÁLSÁGA ÉS A PREKARIÁTUS

Hudra Árpád

szabadfoglalkozású filozófus, újságíró

hudir@t-online.hu

Az oktatás globális válságáról már legalább az ezredforduló óta beszélhetünk, amely alatt elsősorban azt értjük, hogy az oktatásnak a kultúra kérdésére kell választ adnia a globalizáció viszonyai között. A globalizációs kihívás ugyanis kettős. Egyrészt a versenyképes munkaerő képzése, másrészt az emberiség kultúrájainak az őrzése, átadása az újabb nemzedékeknek, amely feladatra az oktatás tulajdonképpen az egyedüli alanyként maradt. Itt kapcsolnánk be a prekariátus kérdéskörét, amely a bizonytalan és biztonsághiányos létben, az egyik napról a másikra élők körét jelenti a hajléktalan munkanélkülitől, a gyermekét egyedül nevelő anyán át, az egyetemi végzettséggel rendelkező, munkáért ácsingózó gyakornokig. Ennek a rétegnek a problémája a 2010-es évek fordulóján vált Nyugaton a szociológiai elemzések tárgyává, jóllehet Európa keleti felében ez a társadalmi jelenség már jóval korábban ismert volt. Ennek a rétegnek az összetétele mutatja, hogy itt az oktatási rendszer teljes horizontja érintett. A neoliberais oktatási rendszer élesen leválasztotta a kiválóak, a hatékony, piacképes felsőoktatási képzésben résztvevők és az egyetemi, a munkanélküliség elkerülését szolgáló parkoló pályán tanulók világát. Van olyan amerikai konzervatív neoliberalizmuskritikus, amely éppen a menedzseri osztály meghatározó előnyeként annak tanult helynélküliségét hangsúlyozza. Ezen menedzseri osztály számára a múlt, a hagyománnyal és az ehhez kötődő kulturális formákkal együtt irreleváns a fogyasztási cikkek és élmények kultúrájával szemben. Harmadik alapvető tulajdonsága ezen osztálynak a kritikus szerint a teljes elhatárolódás az alsó és a munkásosztályoktól. Előadásunkban arra kívánunk rámutatni, hogy egyfajta globális világtársadalmi struktúra a nemzeti társadalmi struktúrákon belül is leképeződik, amit az iskolarendszereknek ugyancsak figyelembe kell venniük.

KONTRA GYÖRGY AZ ABSZOLÚT PEDAGÓGUS

Hudra Árpád

szabadfoglalkozású filozófus, újságíró

hudir@t-online.hu

Kontra Györgyöt (1925–2007 orvos, tanár) valamikor egy róla szó beszélgetés címében szürke eminenciásnak neveztük, holott már akkor is azt értettük ez alatt, hogy abszolút pedagógus volt, akinek kiemelkedő ismeretterjesztői-tudományos munkássága éppen az utóbbi minőségéből nőtt ki, vagy ahogy ő maga fogalmazta „Munkám lényegének a pedagógiai tevékenységet tartom, ezért tanítok az általános iskolától az egyetemig minden fokon és a pedagógusok továbbképzésének érdekében veszek részt az ismeretterjesztés munkájában. A pedagógiai tevékenység melléktermékeiként jöttek létre könyveim.” Előadásunkban számba vesszük, hogy mindebben az elkötelezettségben milyen szerepet játszott a Karácsony Sándor Exodus bibliaköréből való indulás. A könyvek mellett folyóiratcikkek is bizonyítják, hogy mennyire a „valódi gyermek”, az ő szempontjából elsősorban szomatikus fejlődéséhez igazította, feleltette meg annak tanítását, sőt azt még összhangba hozta, azaz párhuzamot vont a természettudományos kutatási módszerek fejlődésével is. Abszolút, a gyermek iránti nyitottságára jellemző, hogy a Radnóti Miklós Gimnáziumban nem a tankönyvből és nem „az anyagot tanította”, hanem otthoni, önálló felkészülése alapján várta a következő órán a kérdéseket. Azt, hogy pedagógussága eleve és mindig túlnyúlt a természettudományok világán, bizonyítja, hogy munkásságának végén tanított a bölcsészkaron és előadott a Tudományos és Ismeretterjesztő Társulatban. Mediális nyitottságát mutatja, hogy az ő ötlete alapján és irányításával került adásba 1969-ben mintegy fél éven át a Tudományos tudakozó önmagunkról című betelefonálás műsor a televízióban. Végül hadd idézzünk a Kontrát több évtizeden át ismerő és vele együtt dolgozó Franyó István írásából: „Korántsem teljes – mint említettem – Kontra pedagógiai viszonyulásainak bemutatása. De talán ennyi is elegendő, hogy az ő mértéke szerint mond hassuk a 20. század második felében a biológiatanítást meghatározó és a közoktatást befolyásoló pedagógusnak.” Mondhatnánk, hogy ezzel a megállapításával a szerző maga is elismerte, hogy Kontra abszolút pedagógus volt.

NEMBELI HATÁROK ÉS KORLÁTOK

Kiss Endre

ELTE - ORZSE

dr.endre.kiss@gmail.com

Határokon és korlátokon e gondolatmenetben az emberi nembeli korlátokat és határokat értjük. A nembeli határ és korlát az emberi nem, s benne a nembeliséget képviselő reprezentatív emberi egyének számára meghaladhatatlan korlátok és határok, még pedig a *condition humaine*, az emberi feltétel értelmében. Az emberiség nemcsak kivételesen erős és nagyhatalmú nembeli határok és korlátok közé volt szorítva, miközben az ember számára ezek a sokszoros korlátok és határok a lehető legtermészetesebbek voltak.

Mint egy lassított filmen, úgy tanulmányozhatjuk a korai modern és a modernség közötti átmenet fázisaiban, hogy mi történik részletesen a határokkal és a korlátokkal. Az első fázisban a határok és korlátok már viszonylagossá válnak. Egy második fázisban a nembeli határok és korlátok kitágítása már nem pontszerű, de része lesz a hétköznapi életnek. A XVIII. század végén és XIX. század elején azután teljes erővel berobban a harmadik fázis, amikor mutáció történik. A nembeli határok és korlátok kezdetben szórványos, később összefüggővé váló átlépéseit egy fajta állandó határátlépés váltja fel. A második és harmadik fázis közötti ugrás egyben a korai modernség és a modernség közötti ugrás is. A határok és korlátok állandósága és egyben újkori változékonysága valójában nem jelentett valódi ellentmondást. Ha ugyanis a természet vagy társadalom valamely vonatkozásában vagy szegmensében egy határ vagy korlát megváltozott, attól kezdve immár az lett a határ és a korlát.

Ez a helyzet indul változásnak. Ennek a változásnak az oktatással való kapcsolatát vizsgálja a tervezett előadás.

Véglegesnek gondolt nembeli határok és korlátok inganak meg a globalizáció új korszakában. Az első példánk a veszélyes sportok világa, amely érdemileg megszünteti az emberi halálfélelem nembeli határát. A második példánk a gender-forradalom, amelyik megszünteti (alternatívva teszi) az emberi reprodukció nembeli határát (fiúvá operált lányok nem szülnek, ha csak nem operáltatják vissza magukat ismét nővé). Harmadik példánk az aktuális világméretű háború. Sokféleképpen lehet vélekedni napjaink legalább két manifeszt háborújáról, de azt nem lehet mondani, hogy a modern háború napjainkban még mindig nembeli határ és /vagy korlát lenne.

PEDAGÓGIA, MINT HUMANIZMUS. KISS ÁRPÁD- ÉRTELMEZÉS

Kiss Endre

ELTE - ORZSE

dr.endre.kiss@gmail.com

A humanizmusnak nemcsak nehéz, de igen bonyolult fogalomtörténete is van, számos történeti és filológiai irányzatot jelölt a hagyományban, jelentése eközben egyre absztraktabbá is vált.

A humanizmusból nem vált önálló filozófia, önálló vallás, de még önálló ideológia sem. Az egyre elvontabbá váló humanizmus ezért mindenekelőtt bizonyos oppozíciókban találta meg a maga változó helyét: részben olyan emberszerető gondolatrendszerekben, amelyek nem voltak már tételesen vallásosak. Olyan emberi érdekek és értékek védelmében, amelyek pártfogásában nem volt önálló-önös érdeke. Olyan konstruktív társadalmi magatartásokban, amelyek nem csatlakoztak ideológiákhoz. Ezekben az oppozíciókban a humanista álláspont olyan mély elkötelezettséget fejezett ki univerzális emberi értékek iránt, amelyet sokszor tartottak naivnak, érthetetlennek, a cinikus intézmények nyelvén újabban még „hasznos idiotá”-nak is.

A humanizmus filozófiai fogalmánál egyértelműbb a humanizmus pedagógiai fogalma. A 19. századi oktatás döntő történeti-humanista alapokra épült, amelyek azután állandósították a humanizmus és a pedagógiai szoros kapcsolatát, amely hatalmas részt vállalt az európai társadalmak 19. századi humanizálásában és a kultúra sajátos humanista átítatásában.

Kiss Árpád saját filozófiája (elsősorban, de nem kizárólagosan) az egzisztencializmus volt. Tudományfelfogása (elsősorban, de nem kizárólagosan) egy kriticista elemekkel átszőtt pozitívizmus. A pedagógiára vonatkozó átfogó gondolatrendszere pedig egy sajátos humanizmus.

A pedagógiai tevékenység humanizmussal való átítatását vizsgálja a most következő előadás, egyenesen még azt a tézist is vizsgálja, vajon Kiss Árpád számára nem éppen a tudatossá tett humanizmus volt-e a pedagógiai összefoglaló fogalma? Nem humanista volt-e elsősorban, amit egyre nehezebb ma meghatározni?

A TECHNOLÓGIAELFOGADÁSI MODELLEK MAGYARÁZÓ EREJE A TANÁROK AI-BIZALMÁNAK KIALAKULÁSÁRA

Kovács Márk

Pannon Egyetem

kovacs.mark@btk.uni-pannon.hu

A mesterségesintelligencia-műveltség mint a köznevelési korosztály (K-12) számára oktató tananyag megjelenése a közeljövőben valószínűsíthető a magyar közoktatásban. A mesterséges intelligencia (AI) hatékony és sikeres oktathatóságának egyik kulcskérdése a pedagógusoknak az AI-hoz fűződő attitűdjei, hiszen a pedagógusok közvetlenül formálják a tanulóknak a technológiához való viszonyát (Tondeur és mtsai., 2017), de az AI-t sokszor a pedagógusok is fenntartásokkal fogadják (Nazaretsky és mtsai., 2022). Ebben a helyzetben a tanári attitűdök vizsgálata kulcsfontosságú. Az attitűdök kognitív, affektív és viselkedési elemekből összeálló komplex képződmények, melyek az AI kontextusában is értelmezhetők és értelmezendők. A tanári attitűdöket belső (személyes) és külső (környezeti) tényezők is alakítják. A belső tényezőket vizsgálva a pedagógusok magasabb szintű AI-műveltsége pozitívabban jár együtt az AI-attitűddel, míg az AI-készségekbe vetett alacsony bizalom gátolja a technológia befogadását (Çayak, 2024). Az önhatékonyság, a módszertani kultúra, az AI-ba vetett bizalom és az észlelt kockázat, valamint a demográfiai változók is befolyásolhatják az attitűdöket (Buyakova és mtsai., 2024). A belső tényezők azonban nem elszigetelten, hanem az intézményi környezettel, a képzések és erőforrások elérhetőségével és a kollégák társas befolyásával kölcsönhatásban álló rendszerben fejtik ki a hatásukat. Ebben a rendszerben a bizalom kulcsfontosságú mediáló változónak tekinthető (Bergdahl & Sjöberg, 2025). A technológiaelfogadási modellek (mint a TAM vagy az UTAUT) vizsgálata alapján megállapítható, hogy az említett belső és külső tényezők együttesen építik fel a tanár AI-eszközökbe vetett bizalmát (Abdelazim és mtsai., 2025; Wu és mtsai., 2011). Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy mennyiben képesek a klasszikus technológiaelfogadási modellek önmagukban magyarázni a tanárok AI-attitűdjeit és az általuk ismert és használt AI-eszközökkel kapcsolatos tanári attitűdök komplexitását, valamint milyen változókkal lenne érdemes kiegészíteni azokat a nagyobb magyarázó erő érdekében a magyar oktatási kontextusban. A pedagógusok attitűdjeinek, félelmeinek és motivációinak mélyreható megismerése nem csupán tudományos érdekesség, hanem a jövő oktatási rendszerének felelős és emberközpontú alakításához szükséges alapfeltétel.

ZENETANÁR SZAKOS HALLGATÓK ÉRTÉKKÉSZLETE

Kovácsné Duró Andrea Mária

Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet

duro.andrea@gmail.com

Napjainkban számos vonatkozásban a bizonytalanságok és a felgyorsult változások korát éljük, s mindez jelentősen befolyásolja az alapfokú művészetoktatási intézményekben oktató, gyakorlatukat végző zenetanárok tevékenységét is. Speciális helyzetükből következően ők általában egy növendékkel foglalkoznak, amely alól kivételt a szolfézs oktatása, az énekkar vagy zenekar vezetése jelent. A művészetoktatás sajátosságaival összefüggésben, a zenetanár szakosok tanítványaikkal személyesebb kapcsolatot alakíthatnak ki, több lehetőségük nyílik növendékeik személyiségének és attitűdjeiknek mélyebb megismerésére, az egyéni szükségleteikhez igazodó, élményszerű nevelésre-oktatásra, az általuk lényegesnek tartott értékek közvetítésére. Ebből következően számos tanulással szolgálhat a zenész hallgatók értékkészletének feltárása és annak elemzése (saját maguk számára is). Ehhez kapcsolódóan 2023 és 2025 között, 88 zenetanár szakos egyetemi hallgató részvételével egyéni írásbeli felmérést végeztem, amelynek során Szekszárdi Júlia kérdőívének aktualizált és kibővített változatát alkalmaztam. A kvantitatív és kvalitatív elemeket egyaránt tartalmazó, empirikus kutatás keretében, a válaszadóknak, hatvanegy, kívánság formájában kifejtett érték fontosságát egy ötfokozatú skálán kellett megítélniük. Két nyílt kérdés pedig a leginkább kedvelt, ill. elutasított érték választásának indoklására irányult. Az eredmények összesítése alapján megállapítható, hogy a zenész hallgatók körében a társas kapcsolatok és az egyéni fejlődés témaköreihez kapcsolódó értékek élveztek leginkább prioritást; ezek után következtek a szabadságigény és a jövő témakörei. A rangsor végére pedig fogyasztói értékcsoporthoz kerültek. A kapott eredmények elsősorban arra hívják fel a figyelmet, hogy a zenetanár szakosok számára mindenekelőtt a személyes boldogulásuk, érvényesülésük, jóllétük a fontos; bár ezt a megállapítás árnyalja az a tény, hogy az egyes témakörökhöz és azokon belül, a különféle csoportokhoz sorolható értékek megítélése igen változatos képet mutat.

HALLGATÓI POLITIZÁLÁS MAGYARORSZÁGON

Kozma Tamás

Debreceni Egyetem

kozmat3@gmail.com

A hallgatói politizálás egyidejű az európai felsőoktatás kialakulásával; általában az adott történeti-társadalmi kor politikai céljait visszahangozzák, és lefordítják az egyetemi reformok követeléseire (Altbach 1989). Elemzésükhöz nincs általánosan elfogadott emléleti keret (Gill & DeFronzo 2009); mi társadalmi innovációnak fogjuk föl őket (Kozma 2022: 18-26). Az elmúlt kormányzati ciklusban (sőt már azelőtt is) számos hallgatói mozgalom indult az aktuális kormányzati felsőoktatás-politika ellen (hallgatói tiltakozás az SZFE-n, 2020; a Diákváros-projekt támogatása, 2021-2022; szolidaritás a tanárokkal, 2022-2023; tiltakozások az Erasmus+ és a Horizont programokból történt kizárások miatt, 2023; tiltakozások a MoME-n a fenntartói alapítvány ellen, a szenátus autonómiájáért 2024; a KRE rektorának lemondatása, bölcsészkar tiltakozások, 2024-2025) (vö. Goethe Intézet 2023, Kirs 2024). A KRE hallgatói mozgalmának eseménytörténete segít jobban megérteni, hogyan alakulnak ki a hallgatói kezdeményezések (<https://pk.kre.hu/index.php/hok>, <https://pk.kre.hu/>) A 2022-26 közötti kormányzati ciklus hallgatói mozgalmi mások, mint az előzők: a korábbi mozgalmak az országos felsőoktatási politikához kapcsolódtak, a 2022-2024 közöttiek viszont konkrétan az egyetemi modellváltáshoz; a jelenlegi mozgalmakat az aktivizálódó hallgatói önkormányzatok szervezik; a korábbi mozgalmakban rendszerint a hallgatók vesztek, a most lezáruló ciklusban viszont sokszor volt kénytelen az (intézményi) oktatáspolitikát engedni. A magyarországi hallgatói mozgalmak nem kapcsolódnak más európai hallgatói mozgalmakhoz (pl. klímaaktivizmus, fenntarthatóság, orosz-ukrán, illetve izraeli-palesztin konfliktus). Közös vonásuk azonban a problémamegoldás alulról, a mozgalmi jelleg, és a partnerségre törekvés, amely nélkül ezek a mozgalmak nem hagynak tartós eredményeket maguk után.

**TEKINTETKÖVETÉS AZ OKTATÁSBAN: A TÉRKÉPI
GONDOLKODÁS VIZSGÁLATÁNAK ÚJ MÓDSZERTANI
MEGKÖZELÍTÉSE**

Lupfer-Juhász Eszter

HUN-REN-DE Néprajzi Kutatócsoport, DE BTK Néprajztudományi és
Muzeológiai Intézet
eszter.juhasz@arts.unideb.hu

A tekintetkövetés (eye-tracking) mint vizuális figyelmet elemző módszer egyre szélesebb körben használható az oktatáskutatásban és a tanulói gondolkodás feltárásában. Lehetővé teszi, hogy objektív adatokat nyerjünk arról, hogyan dolgozzák fel a tanulók a vizuális tananyagtartalmakat, mire irányul a figyelmük, milyen sorrendben olvassák a feladatokat, és hogyan navigálnak tanulási helyzetekben. A módszer különösen hasznos lehet a tanulási nehézségek azonosításában, az oktatási tartalmak hatékonyságának elemzésében, valamint a tanulói viselkedésmintázatok feltérképezésében. Mindezek miatt a tekintetkövetés nemcsak kutatási célból, hanem a pedagógiai gyakorlatban is ígéretes módszertani lehetőséget kínál.

A módszer alkalmazhatóságát egy saját kutatás példáján keresztül mutatom be, amelyben a tanulók térbeli tájékozódását vizsgáltam szemmozgáskövetéssel. A kutatás során a résztvevők digitális térképes feladatokat oldottak meg. A tekintetkövetés segítségével olyan adatokhoz jutottam, amelyek lehetővé tették a tanulók feladatmegoldási stratégiáinak, figyelemirányításának és térképolvasási szokásainak mélyebb vizsgálatát. Az eredmények arra utalnak, hogy a módszer jól alkalmazható a tanulói gondolkodás finomabb aspektusainak feltárására, és segíthet az oktatásban gyakran rejtve maradó problémák azonosításában.

Az előadás célja, hogy bemutassa, hogyan alkalmazható a tekintetkövetés az oktatásban mint új, diagnosztikus és elemző eszköz. A módszer nemcsak a kutatói megismerést szolgálja, hanem hozzájárulhat a tanítási gyakorlat, az értékelés és a tananyagfejlesztés célzottabb és hatékonyabb tervezéséhez is.

**FRANCIAORSZÁG ÉS AUSZTRIA KULTURÁLIS
INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK KOMPARATÍV ELEMZÉSE,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MŰVÉSZETI ÉS KULTURÁLIS
OKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ FORMÁIRA**

Márkus Edina, Herczegh Judit

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
markus.edina@arts.unideb.hu, herczeghjudit@gmail.com

A kulturális intézményrendszerek és a művészeti oktatás nemzeti szinten történő megszervezése szorosan összefügg az adott ország történeti hagyományaival, jogi kereteivel és közigazgatási modelljeivel. Célunk Franciaország és Ausztria kulturális intézményrendszerének összehasonlító elemzése, különös tekintettel a művészeti és kulturális oktatásra, jogi szabályozására.

A kutatás fő kérdése, hogy milyen mértékben befolyásolják az eltérő kulturális hagyományok és közigazgatási rendszerek a művészeti és kulturális oktatás intézményesülését Franciaországban és Ausztriában? Feltételezésünk szerint a centralizált (francia) és a decentralizált (osztrák) kultúrpolitikai modellek különböző művészeti oktatási struktúrákat, szabályozási kereteket és intézményi együttműködési formákat eredményeznek.

A kutatás elméleti alapját a kulturális intézményrendszerek összehasonlító elemzése képezi, amelyet nemzetközi szakirodalmi forrásokra és empirikus háttéranyagokra alapozunk. A vizsgálat szekunder adatokra támaszkodik: az Eurostat kulturális statisztikai adatbázisa, a Compendium of Cultural Policies and Trends országprofiljai, valamint releváns nemzeti jogszabályok és szakpolitikai dokumentumok szolgálnak forrásul. A módszertan kvalitatív tartalomelemzésen alapul, amely lehetővé teszi az oktatási szintekhez (iskolai, felsőoktatási, szakképzési, nem formális) kapcsolódó intézmények, programok és szabályozások rendszerszintű összevetését.

Az eredményeink alapján Franciaország kulturális intézményrendszere erőteljesen centralizált, központi kormányzati irányítás alatt működik, amely jelentős mértékű állami támogatással egészül ki. A francia kultúrpolitika stratégiai célkitűzései között hangsúlyos szerepet kap a kulturális nevelés, amely az alaptanterv részévé válva szoros kapcsolatot épít ki az oktatási és kulturális intézmények között. Ezzel szemben Ausztria kulturális rendszere decentralizáltabb, ahol a tartományi és önkormányzati szintek széleskörű autonómiát élveznek a kulturális szolgáltatások biztosításában. Az osztrák kultúrpolitika a szövetségi szinten meghatározott irányelvek mentén, három fő kategóriára épül: alapvető kulturális szolgáltatások, menedzsment és társadalmi-politikai célkitűzések (Lungstraßamp & Ratzenböck, 2020: 4; Compendium, 2024).

A kutatás újszerűsége abban rejlik, hogy a kulturális intézményrendszerek összehasonlító vizsgálatát egy kevésbé feltárt nézőpont – a művészeti és kulturális nevelés intézményi beágyazottsága – felől közelíti meg. Gyakorlati szinten is alkalmazható az oktatáspolitikai és kulturális döntéshozatal támogatásában.

**A FIATALKORÚ BŰNELKÖVETŐK OKTATÁSÁNAK,
TANULÁSÁNAK, ISKOLAI KÖTŐDÉSÉNEK VIZSGÁLATA
VYGOTSKY SZOCIOKULTURÁLIS ELMÉLETÉNEK
TÜKRÉBEN**

Miklósi Márta

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

miklosimarta@unideb.hu

A szabadságvesztés büntetés fiatalkorúak esetében súlyosabb kisiklással jár, mint felnőttkorú elkövetők esetén, mert károsítja a pozitív pszichoszociális fejlődést és a felnőttkorba való átmenetet (Kirk & Sampson, 2013; Lambie & Randell, 2013). Az olyan jelentős életesemények, mint az iskolai végzettség megszerzése és a munkaerőpiacra való belépés szorosan kapcsolódnak egymáshoz, így a fiatalokban szerzett tapasztalatok mélyreható, hosszútávú hatással lehetnek az életút alakulására (Kirk & Sampson, 2013). Különösen hangsúlyos ezen túlmenően az oktatás szerepével foglalkozni, mert az oktatásban elért esetleges sikerek olyan fontos életesemények lehetnek, amelyek fordulópontként hozzájárulhatnak a a dezisztenciához.

Előadásomban kitérek a vizsgált téma Lev Vygotsky szociokulturális elméletéhez való kapcsolatára is, mert az egyénnel való kapcsolatok és az intézményi kontextus kulcsszerepet játszik a fiatalok identitásának és személyiségének alakításában (Miller, 2011). Kutatási kérdésem a következők:

1. Milyen szerepet tölt be az oktatás a fiatalkorúak szabadságvesztés büntetése során?
2. Milyen kapcsolat van Lev Vygotsky szociokulturális elméletei és a fiatalkorú bűnelkövetők tanulása között?
3. Mi jellemzi a fiatalkorú fogvatartottak iskolai elköteleződését, tanárokhöz való kapcsolatát?

A kriminológusok már régen felismerték az iskola lehetséges befolyását a fiatalkori bűnözés kontrollálásában. A normál populációról is elmondható, hogy a tanáraikkal erős kapcsolatban álló fiatalok esetében jobb mentális egészségi eredményről és kevesebb kockázatos viselkedésről beszélhetünk, ez pedig hatványozottan igaz a szabadságvesztésüket töltő fiatalokra, akik jóval kevesebb pozitív szociális támogatást nyújtó személlyel találkozhatnak.

Az oktatásban való aktív részvétel mellett, hogy bizonyítványhoz, készségekhez juttatja a fiatalokat, elősegíti visszakapcsolásukat egy olyan normatív fejlődési kontextusba, amely hozzájárulhat a dezisztenciához (Leone et al., 2005). A fiatalkorú bűnelkövetők oktatási lehetőségeinek javítása elősegítheti, hogy javuljon teljesítménymotivációjuk, az iskolához erősebb kapcsolódást mutató, tanárokhöz jobban kötődő fiatalkorú bűnelkövetők jobb iskolai teljesítményről számolnak be.

A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával (azonosítószám: BO/00099/24/2) készült.

AUTIZMUSSAL ÉLŐ FIATALKORÚ BŰNELKÖVETŐK KIHÍVÁSAI TANULÁSI SAJÁTÓSSÁGAIK ÖSSZEFÜGGÉSÉBEN

Miklósi Márta

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

miklosimarta@unideb.hu

Az autizmussal élő fiatalok felülreprezentáltak a javítóintézetekben neurotipikus társaikhoz képest. A jelenség megértéséhez elengedhetetlen annak feltárása, hogy az autizmus hogyan befolyásolja az érintett fiatalok bűnelkövetői viselkedését, döntéshozatali mechanizmusát, társadalomba történő későbbi visszailleszkedését.

Az autizmus spektrumzavar tünetei (kommunikáció kihívásai, korlátozott, ismétlődő viselkedések, érdeklődési körök stb.) jellemzően már kora gyermekkorban felismerhetők, és hatással lehetnek a mindennapi működésre (Yu et al., 2021). A kutatások szerint ezek a fiatalok agresszívvabbak lehetnek, emellett kommunikációs nehézségeik miatt több szociális problémájuk lehet (Lange et al., 2018), a komorbid zavarok (például az ADHD) is növelhetik a bűnelkövetési hajlamot (Rutten et al., 2017).

A kutatások rámutattak, hogy a megelőzés kiemelt szerepet tölt be, az ASD figyelmeztető jeleinek korai felismerése, a megfelelő diagnosztizálás kulcsfontosságú. Hasznos lenne prevenciós programokat, iskolai érzékenyítő kezdeményezéseket kidolgozni a kapcsolódó tévhitek csökkentése érdekében. Emellett érdemes lenne a már kialakult helyzetre reflektálva figyelmet fordítani az érintett fiatalok kommunikációs és egyéb szociális készségeinek fejlesztésére. Érdemes lehet a kezelési protokollokat módosítani, mert az autista személyek általában vizuálisan tanulnak (Sutton, 2013), így a hagyományos módszerekkel (pl. terápiás beszélgetések) történő kezelés helyett hasznosabb lehet fontolóra venni a vizuális ingerek használatát.

A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával (azonosítószám: BO/00099/24/2) készült.

IDEGENNYELV OKTATÁSRA VALÓ IGÉNY MEGJELENÉSE MAGYARORSZÁGON, A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG

Nagyné Ádamszki Tímea

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar
Gyermek kultúra Mesterképzési Szakos hallgató

adamszki.timea@gmail.com

Idegen nyelv oktatásra való igény, mára már teljesen általánossá vált. Kovács Judit e témában így fogalmazott: „A szülők értékrendjében az idegen nyelv különleges árunak minősül, amelyhez minél előbb és minden áron célszerű hozzájutni.” (Kovács 2009a: 14). De miért is értékelődött fel ennyire a nyelvtanulás, nyelvtudás hazánkban?

A rendszerváltás után (Magyarország: 1989-1990) nagymértékben megugrott az idegen nyelv tanulásra, főleg az angol és a német nyelvre való igény. A gazdasági nyitottság, nemzetközi cégek megjelenése, a külföldi kapcsolatok erősödése adekvát tette az idegen nyelv tanulás igényének megjelenését, felértékelődött a nyelvtudás.

Előadásomban kifejttem, hogy a mostani 0-12 éves korosztályú gyermekek szülei számára az idegen nyelv oktatása miért nagyon hangsúlyos tényező. Saját bőrükön tapasztalták a rendszerváltás utáni nyelvoktatás kezdeti formájából adódó hiányosságokat. Míg egyre nagyobb szerepe lett a nyelvtudásnak, mind a továbbtanulás, mind az állás keresés során, addig a megszerzett nyelvismeretük még nem adta meg azt a magabiztos tudást, amellyel elboldogulhattak volna. Hazánkban hosszú évek óta érettségi követelmény egy idegen nyelven való vizsga tétele. Plusz pontokat jelent/jelenthet az egyetemi felvételen. Időközben sokat változott, hogy mely időszakban van nagyobb jelentősége a nyelvvizsgának, de a meglétének fontossága nem kérdéses. Valahol már a középiskola/gimnázium elvárja egy nyelvből a nyelvvizsga meglétét. Az egyetemeken felvételi követelmény, vagy diplomaszerezés feltétele lehet a sikeres középfokú komplex nyelvvizsga megléte. Ennek eredménye, hogy a mai szülők nagyra értékelik az idegen nyelv oktatást és minél korábban jut hozzá a gyermek, annál jobb. Előadásomban áttekintjük, hogy Magyarországon mennyi bölcsődében, óvodában, családi napköziben megtalálhatóak már az idegen nyelvű foglalkozások. Általában angol nyelven, játékos foglalkozások formájában jelennek meg a kisebb gyermekek számára, míg vannak olyan általános iskolákban, ahol már első osztálytól heti rendszerességgel megjelennek az idegen nyelv órák. Az általános iskolák számára komoly egzisztenciális kérdés az idegen nyelv beillesztése a tantervbe. Míg a szülők számára alapvető elvárás, hogy gyermekük idegen nyelv oktatásban részesül. A milyenségét és rendszerességét az adott nevelési-oktatási intézmény határozza meg, a Nemzeti Alaptantervhez és az ÓNOAP-hoz szorosan illeszkedve. Viszont komoly előnyt tud generálni magának egy-egy színvonalasabb, magasabb fokon működő nyelvoktatással foglalkozó intézmény. Előadásomban elemezzük a véleményeket, a kapcsolódó szakirodalmakat. Milyen és mekkora szerepet tölt be a szülő-gyermek-nevelési-oktatási intézmények hármasa napjainkban, az idegen nyelv nevelés-oktatás alakulásában? Előadásomban erre is igyekszem választ találni.

**AZ ÁLTALÁNOS ELMÉLETI DIDAKTIKA SZERKEZETÉNEK
ÉS FOGALOMRENDSZERÉNEK VÁLTOZÁSA A XX. SZÁZAD
KÖZEPÉTŐL NAPJAINKIG A HAZAI PEDAGÓGUSKÉPZÉS
TANANYAGAIBAN**

Ollé János

Pannon Egyetem HTK Digitális Módszertani Intézet

olle.janos@gmail.com

A hazai pedagógusképzés didaktikai tananyagának alakulását az elmúlt évtizedekben mélyreható, mégis sok szempontból strukturálatlan változások jellemezték. A kutatás célja, hogy feltárja és elemezze az általános elméleti didaktika szerkezetének és fogalomrendszerének átalakulását a XX. század közepétől napjainkig, elsősorban a pedagógusképzésben meghatározó szerepet betöltő tankönyvek alapján. A vizsgálat középpontjában két, a hazai didaktikai gondolkodást alapvetően meghatározó szerzői-szerkesztői életmű áll: Nagy Sándor didaktikai munkái, valamint Falus Iván és szerzőtársainak tanulmánykötet jellegű kézikönyvei.

A kutatás kvalitatív tartalomelemzés módszerével dolgozik, amely a kiválasztott tankönyvek teljes szövegállományára kiterjed. Az elemzés során tematikus kódolást és fogalmi térképezést alkalmaztunk, amely lehetővé tette a didaktikai alapkategóriák (oktatási cél, oktatási tartalom, módszer, tanulásszervezés, értékelés) szerkezeti szerepének, tartalmi meghatározottságának és rendszerszintű összefüggéseinek vizsgálatát. A módszertani eljárás magában foglalta a fejezeti szerkezetek összevetését, a fogalmi hierarchiák azonosítását, valamint a tanítás–tanulás viszonyára vonatkozó implikációk elemzését is.

A vizsgálat eredményei alapján kimutatható, hogy a didaktikai tananyagok struktúrája és tartalmi hangsúlyai jelentős mértékben módosultak. Míg Nagy Sándor munkái a klasszikus elméleti didaktika zárt és rendszerezett modelljét képviselik, erős belső logikával és jól körvonalazható episztemológiai alapokkal, addig a 2000-es évektől megjelenő, tanulmánykötet jellegű művek elméleti háttere egyre inkább heterogénné vált. Ezek a tankönyvek a didaktikát nevelésszociológiai, neveléseméleti szempontokat integrálva interdiszciplináris kontextusba helyezik, ami miatt a belső koherencia csökken, a fogalmi rendszer széttartóbbá válik. Mindez jelentős hatással van az írásművek tankönyv jellegű felhasználására is.

A kutatás eredményei hozzájárulnak annak megértéséhez, hogy a pedagógusképzés során közvetített didaktikai tudás milyen elméleti struktúrákon keresztül jelenik meg, és ezek hogyan alakítják a tanárjelöltek oktatás-módszertani gondolkodását. Az elemzés rámutat arra is, hogy a tananyagfejlesztésben megjelenő koncepcionális eltolódások miként tükrözik a hazai didaktikai gondolkodás történeti dinamikáját.

ÁTKÉPZŐ TANFOLYAMOK A RENDSZERVÁLTÁSOK FORGATAGÁBAN: 1919,1920,1945

Pornói Imre

DEGYGYK

pornoi.imre@ped.unideb.hu

A 20.-századi magyar oktatási rendszer alakulásában szerepet játszó politikai fordulatok közül az 1919-es és 1945-ös radikális politikai,ideológiai indíttatású volt, ugyanakkor a Horthy-rendszerben egyfajta kiegyenlítő, korrigáló szerepet játszott az oktatáspolitikai, mind 1920-ban, mind 1939-től, a területi visszatérések időszakában.

1919-ben a Tanácsköztársaság kommunista kormánya egy új világ létrehozásának eszméjének elméleti alapján állva a jövő társadalmának nevelési célját elérendően kiemelkedő szerepet tulajdonított az oktatás –nevelés intézményhálózatának és annak személyi háttérének. Ezt a pedagógusok számára tartott, ideologikus tartalommal bíró átképzésekkel próbálták, az idő rövidsége miatt hatástalanul biztosítani. Ennek indításában kiemelkedett Kunfi Zsigmond közoktatásügyi miniszter előadása a főváros oktatószemélyzete részére rendezett szociális átképzőtanfolyamon. De szervezett a közoktatásügyi népbiztosság a népiskolai tanítói pályára átlépni kívánó ügyvédeknek és lelkészeknek átképző tanfolyamokat is szeptemberi indítással, mely a rendszer augusztus eleji összeomlása miatt nem valósulhatott meg, hasonlóan az óvónőknek tervezettekhez.

Ezen átképző tanfolyamok valóságát 1920-ban eredménytelennek látták, mivel a hazafiasan és tárgyilagosan gondolkodó tanítók a kommunizmust utópisztikusnak tartották. Ugyanakkor az eladó tanárok jórésze az új rendszerbe való beilleszkedést választotta.

A Horthy-rendszer átképző tanfolyamai a területi visszatéréseket 1939-et követően indultak ismételten, melyek egyik kiemelt feladata részben a helyi tanmenetek készítésére való képesség kialakítása volt nemzetnevelési irányultsággal, részben pedig az, hogy a visszacsatolt területek tanítóságát megismertessék az anyaország iskoláiban érvényben levő tantervvel és azokkal a pedagógiai elvekkel, amelyeket a népiskolákban alkalmaztak.

1945 nyarán a korábbi rendszer összeomlását követően kezdődtek meg a tanári átképző tanfolyamok. A világnézeti átképző tanfolyamok eredményességét az határozta meg, hogy mennyiben sikerült életszerűvé tenni azt, így a tanfolyam módszerének eredményességét a résztvevők konkrét tapasztalataira való építéstől várták. Az új iskolatípus, az általános iskola kiépülésének folyamatában a felszámolt polgári iskolai és a középiskolák első négy osztálya pedagógusainak általános iskolai tanárokká való átképzése szakmai szükségességként jelentkezett. A pedagógiai főiskolák létrehozása mellett 1947-ben nyílt meg a hároméves pedagógiai átképzőtanfolyam első sorozata. A tervek szerint a közoktatásügyi minisztérium három éven keresztül négyhónapos ciklusokban világnézeti és szakszerűségi átképzőtanfolyamot rendezett a magyar pedagógusok részére.

A téma feldolgozása a Néptanítók Lapja, a Népszava, a Köznevelés, a Szabad szó, a Szabadság, a Fővárosi Közlöny és a Hivatalos Közlöny tartalmi elemzésével történt.

**ZONGORATANÍTÁS ÉS MŰVÉSZETE A MÁSODIK
VILÁGHÁBORÚT KÖVETŐ ÉVEKBEN: FÓKUSZBAN CZÖVEK
ERNA ZONGORA-ÁBÉCÉ CÍMŰ KOTTAKIADVÁNYA**

Réti Tamás

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Tóth Aladár Zeneiskola

retitamas82@gmail.com

A magyar zongorapedagógia több mint kétszáz éves fejlődéstörténetét vizsgálva számos olyan kiemelkedő tanáregyéniséget és szakmai műhelyt azonosíthatunk, amelyek újító zenepedagógiai gondolkodásukkal és pedagógiai célkitűzéseikkel markánsan hozzájárultak a zongoratanítás progressziójához. Ezen meghatározó zenepedagógusok között tartja számon az utókor Czövek Erna (1899-1983) egykori tananyagreformert, zenei szakírót, zongoratanárt.

Az előadás alapjául szolgáló kutatásunk középpontjában Czövek Erna tananyagreformeri és kottakiadvány-szerkesztői tevékenységének vizsgálata áll. Célunk, hogy a prezentáció keretei között bemutassuk az 1946-ban megjelent Zongora-Ábécé című munkáját, amellyel egyrészt demonstráljuk a magyar alapfokú zongorapedagógia egy meghatározott időszakának fejlődési irányát, másrészt felfedjük a kottakiadvány kapcsán a szerző újító zenepedagógiai koncepcióját.

A kutatás során forráselemzést és dokumentumelemzést végeztünk, azért, hogy átfogó képet kapjunk a második világháború körüli időszak zenepedagógiai környezetéről, valamint a zongorapedagógia aktuális feladatairól és didaktikai célkitűzéseiről. Ezen túlmenően tankönyvi elemző vizsgálattal kísérletet tettünk a Zongora-Ábécé című kiadvány alapgondolatának - „magyar gyermeknek magyar az anyanyelve: muzsikálni is magyarul tanuljon először” - vizsgálatára. A hangszeres iskola elemzéséhez három kategóriát állítottunk fel, ami biztosította a kiadvány makrostruktúrájának, zenei anyagának, tartalmi súlypontjainak és szerkezeti felépítésének, továbbá didaktizáltságának tanulmányozását.

Az elemzés középpontjában álló tankönyvi kottakiadvány vizsgálata hiánypótló, ugyanis Czövek Erna pályáivének egy meghatározó szakaszát mutatja be, másrészt további adalékokkal bővíti a XX. századi magyar zongorapedagógiai kiadványokkal kapcsolatos korábbi kutatásokat.

FOLKLÓR - FOLKLORIZMUS - NEOFOLKLORIZMUS

Trencsenyi László

MPT

mpt.trencsenyi@gmail.com

A minap elhunyt kiváló néprajztudós-kulturális antropológus professzor, Voigt Vilmos definíciós kísérletei nyomán kísérelem meg a 70-es évek ifjúsági és gyerekkulturális jelenségeit, akár pedagógiai innovációit értelmezni. Szembesíteni önképét, ideológiáját (ideológiáit) a fogalom jegyében lezajlott események, működött közösségek praxisával.

Az előadásban a mögöttünk hagyott évszázad gyerekkulturális történéseinek három egymással párhuzamosan érvényesült narratíváját mutatom be kortárs-megnyilatkozások és az utókor szakértői elemzései nyomán.

Ezek a narratívák:

- nemzetiidentitás-narratíva,
- szabadság-pluralizmus- narratíva,
- establishment narratíva.

Az elemzésben szó kerül a "kodályi programról", a szocializmus folklorizmusképéről és praxisáról, az alternatívaként megjelent újfolklorizmus-jelenségekről (Fiatalok Népművészeti Stúdiója, Táncház-mozgalom), mindezeknek az iskolában s iskolán túl (gyermek-közművelődés stb.) megmutatkozó paradigmatis jelenségeiről és "héroszairól" (Muharay, Jánosi Sándor, Békés-Tarhos, Kodály és tanítványai, Halmos-Sebő, Joób Árpád és a Csobolyó, Tímár Sándor, Novák Ferenc, Foltin Jolán, a pályáját Debrecenben kezdő Neuvirth Annamária, Nagy István, Lami István, továbbá az FNS - később iskolaalapító - "nagyjai" (Zelnik József, Landgráf Kata, Galánfy András, Bereczky Csaba, Nagy Kristóf, Nagy Bertalan, Lakatos Lilla, Székely Éva, Kékes Tóbiás stb.

Végül az etnopedagógia (más diskurzusban: hagyománypedagógia) szerepét elemzem modernizációs keretek közt.